

Niekoľko doplnkov k slovenskému botanickému názvosloviu

Some amendments to the Slovak botanical nomenclature

ROMAN LETZ¹, VIERA FERÁKOVÁ²

¹*Botanický ústav SAV, Dúbravská cesta 14, 842 23 Bratislava*

²*Katedra botaniky Prírodovedeckej fakulty UK, Révová 39, 811 02 Bratislava*

The contribution presents a first part of a series of articles supplementing the Slovak botanical nomenclature. Several new Slovak names for exotic succulent plants are suggested.

V súvislosti so súčasnou publikačnou aktivitou viacerých vydavateľstiev v oblasti prírodovednej literatúry, najmä s vydávaním ilustrovaných atlasov, ako aj s našou spoluprácou na niektorých prekladových tituloch, uvedomili sme si absenciu slovenských názvov pre mnohé cudzokrajné rastliny. Národné názvy chýbajú i pre druhy na Slovensku bežne pestované, hlavne však pre tie, ktoré pribudli do sortimentu našich záhradníctiev pomerne nedávno. Nekompletné sú aj názvy pre niektoré taxóny zaradené do príloh k pripravovanej vyhláške MŽP SR nadväzujúcej na Zákon NR SR č. 287/1994 Z. z. o ochrane prírody a krajiny (zoznamy v prílohách Dohovoru o medzinárodnom obchode s ohrozenými druhmi voľne žijúcich živočíchov a rastlín - CITES a Bernského dohovoru). Od zániku pracovnej skupiny pre vyššie rastliny botanickej nomenklatorickej komisie pri SAV neexistuje kompetentný orgán, ktorý by sa kontinuálne zaoberal návrhmi národných mien. Na stránkach prekladovej literatúry, ale i v pôvodných dielach sa objavujú v nejednotnej ortografii slovakizované latinské mená alebo rôzne novovytvorené špecifické adjektíva pre ten istý druh.

Naším príspevkom chceme iniciovať vznik nomenklatorickej (či nomenklatoricko-terminologickej?) rubriky v Bulletin SBS. Tu by sa novonavrhované mená predkladali botanickej obci na posúdenie s perspektívou ich budúceho akceptovania v 2. vydaní Slovenského botanického názvoslovia (Červenka a kol., 1986). Vychádzame z konštatovania Dr. Pišúta (1987), ktorý v podrobnej recenzii k hore uvedenej publikácii napísal: „Takisto je škoda, že sa s rukopisom názvoslovia včas nezoznámili aj širšie kruhy botanikov, mohlo sa predísť nejednej zbytočnej chybe.“

V špecializovanejšej praxi sa v prípade sukulentov, ale aj iných exotických rastlín, takmer výlučne používajú len latinské názvy, čo má v príslušných záujmových a zberateľských kruhoch, ako aj v zodpovedajúcej odbornej literatúre (cf. napr. slovenský preklad Innes, Glass, 1992) svoje opodstatnenie. Slovenské ekvivalenty pre niektoré mená

druhov alebo aspoň rodov sú však pre širšiu verejnosť potrebné. Za priekopnícku prácu v slovenskom názvosloví sukulentov treba považovať slovenský preklad Knihy o kaktusoch (Haage, 1969), kde prekladateľ vytvoril až vyše 500 slovenských mien, ktoré však dobre nezodpovedajú zaužívaným metodickým východiskám tvorby a stabilizácie národného odborného názvoslovía (cf. Holub, 1979). Tieto mená nie sú rešpektované ani v Slovenskom botanickom názvosloví (Červenka a kol., 1986), ktoré napriek svojim niektorým nedostatkom (cf. Pišút, 1987) možno považovať za súčasný štandard, kde možno nájsť aj viacero častejšie pestovaných alebo známejších cudzokrajných sukulentov. Slovenské názvy pre niektoré ďalšie druhy doplnil Dr. Červenka v slovenskom preklade knihy Izbové rastliny (Haager, 1985). V nadväznosti na tento výber druhov, ako aj spôsob tvorenia mien navrhujeme niektoré ďalšie názvy rodov a druhov sukulentov, pričom pri výbere vychádzame z Brickellovej encyklopédie (Brickell ed., 1993), na ktorej slovenskom preklade sme participovali, avšak pre krátkosť času sme v nej nestačili doplniť chýbajúce slovenské názvy.

<i>Argyroderma</i> N. E. Br. (Aizoaceae)	- striebrovka
<i>A. fissum</i> (Haw.) L. Bol.	- s. rozštiepená
<i>A. pearsonii</i> (N. E. Br.) Schwant.	- s. Pearsonova
<i>Ariocarpus</i> Scheidw. (Cactaceae)	- ariokarpus
<i>A. fissuratus</i> (Engelm.) K. Schum.	- a. ryhovaný
<i>Bowiea</i> Harw. ex Hook. f. (Liliaceae)	- buviča
<i>B. volubilis</i> Hrv. ex Hook. f.	- b. popínava
<i>Cyphostemma</i> (Planch.) Alston (Vitaceae)	- cisušovec
<i>C. juttae</i> (Dint. et Gilg) Desc.	- c. namibijský
<i>Gibbaeum</i> Haw. ex N. E. Br. (Aizoaceae)	- gibéum
<i>G. velutinum</i> (L. Bol.) Schwant.	- g. zamátové
<i>Glottiphyllum</i> Haw. ex N. E. Br. (Aizoaceae)	- jazykovec
<i>G. neli</i> Schwant.	- j. Nelov
<i>Graptopetalum</i> Rose (Crassulaceae)	- graptopetalum
<i>G. bellum</i> (Moran et Meyrán) D. R. Hunt	- g. krásne
<i>Huernia</i> R. Br. (Asclepiadaceae)	- huernia
<i>H. macrocarpa</i> (A. Rich.) Spreng.	- h. veľkoplodá
<i>Lampranthus</i> N. E. Br. (Aizoaceae)	- žiarivec
<i>L. aurantiacus</i> (DC.) Schwant.	- ž. oranžový
<i>L. spectabilis</i> (Haw.) N. E. Br.	- ž. vznešený
<i>Oophytum</i> N. E. Br. (Aizoaceae)	- vajcovec
<i>O. nanum</i> (Schltr.) L. Bol.	- v. drobný
<i>Ophthalmophyllum</i> Dinter et Schwant. (Aizoaceae)	- očkovec
<i>O. villetii</i>	- o. Villetov
<i>Pachyphytum</i> Link (Crassulaceae)	- hrubolist
<i>P. oviferum</i> J. A. Purp.	- h. vajcolistý
<i>Titanopsis</i> Schwant. (Aizoaceae)	- kriedovec
<i>T. calcarea</i> (Marl.) Schwant.	- k. vápnomilný
<i>Aeonium tabuliforme</i> (Haw.) Webb et Berth.	- eónium platňovité
<i>Crassula socialis</i> Schönl.	- tučnolist pospolitý

Slovenská botanická spoločnosť

Faucaria tigrina (Haw.) Schwant.

Gymnocalycium mihanovichii

(Frič et Gürke) Br. et R.

Kalanchoe tomentosa Bak.

Pachypodium lamerei Drake

Pleiospilos simulans (Marl.) N. E. Br.

Senecio articulatus (L. f.) Sch. Bip.

Senecio rowleyanus Jacobsen

Stapelia gigantea N. E. Br.

- papuľovec tigri

- pavúkovec Mihanovičov
(Mihanovichov)

- kalanchoa plstnatá

- hrubáň Lamereov

- plejospil klamlivý

- starček článkovaný

- starček koráľkovitý

- stapélia obrovská

Literatúra

Brickell, C., (ed.), 1993: Veľká encyklopédia kvetov a okrasných rastlín. 1. slov. vyd., Priroda, Bratislava, 606 pp.

Červenka, M., Činčura, F., Záborský, J., Jasičová, M., 1986: Slovenské botanické názvoslovie. Priroda, Bratislava, 517 pp.

Haage, W., 1969: Kniha o kaktusoch. 1. slov. vyd., Obzor, Bratislava, 223 pp.

Haager, J., 1985: Izbové rastliny. 1. slov. vyd., Priroda, Bratislava, 276 pp.

Holub, J., (ed.), 1979: K problematice českého odborného jmenosloví rostlin. Studie ČSAV 1979/6. Academia, Praha, 177 pp.

Innes, C., Glass, C., 1992: Kaktusy, ilustrovaná encyklopédia. 1. slov. vyd., INA, Bratislava, 320 pp.

Pišút, I., 1987: Poznámky k novému slovenskému botanickému názvosloviu. Biológia, Bratislava, 42: 97-100.